

Odgovornost proizvajalca za proizvod z napako: evropsko obligacijsko pravo izpodriva nacionalno pravo

Zbirni podatki

Avtor: dr. Damjan Možina

Publikacija: Podjetje in delo - 2007, številka 1, stran 71 | GV Založba, d.o.o., 16.2.2007

[Povezava do dokumenta na portalu IUS-INFO](#)

Besedilo

dr. Damjan Možina ?

<pre>

1. UVOD

2. ODGOVORNOST PROIZVAJALCA PO DIREKTIVI IN PRENOS
DIREKTIVE V

ZVPot

2.1. Napaka

2.2. Odgovorna oseba

2.3. Narava odgovornosti

2.4. Škoda

2.5. Časovni okviri prodajalčeve odgovornosti

3. ODLOČBE SODIŠČA ES

4. POMEN DIREKTIVE IN ODLOČB SODIŠČA ES ZA SLOVENSKO
ODŠKODNINSKO PRAVO

5.

NAMESTO SKLEPA

</pre>

Povzetek

Prispevek opisuje temeljne značilnosti ureditve odgovornosti proizvajalca za škodo zaradi napak proizvoda po Direktivi 85/374/EGS, predstavi novejšo sodno prakso Sodišča ES o direktivi in njenem razmerju do nacionalnega prava, predvsem pa poskuša opozoriti na pomen direktive in sodb Sodišča ES za ureditev odgovornosti proizvajalca v slovenskem pravu, kjer je to področje predmet dveh različnih ureditev, med katerima zakonodajalec ni razmejil: 1. in 4.–11. a člena Zakona o varstvu potrošnikov in 155. člen Obligacijskega zakonika. Sodišče ES meni, da je direktiva namenjena popolni harmonizaciji in državam članicam ne dopušča, da bi v svojih pravnih redih zagotovile višjo raven varstva potrošnikov. Avtor kritično ovrednoti predvsem tezo Sodišča o izčrpnosti ureditvi področja v direktivi. Glede na

sodno prakso Sodišča ES v slovenskem pravu ob ureditvi, ki uresničuje zahteve direktive (1. in 4.–11. a člen ZVPot), ni več dopustna uporaba ureditve iz 155. člena OZ, po katerem ima oškodovanec boljši položaj kot po direktivi. V tem smislu evropsko obligacijsko pravo izpodriva nacionalno ureditev odgovornosti proizvajalca.

Ključne besede: obligacijsko pravo, odškodninska odgovornost, odgovornost proizvajalca za proizvod, proizvod z napako, škoda, popolna harmonizacija, minimalna harmonizacija

Abstract

The author describes basic features of the producer's liability for damage arising from defective products according to the Directive 95/374/EEC. He presents the recent case law of the European Court of Justice concerning the directive and its impact on national law. The liability of producers in the Slovenian law is subject to two different regulations without delimitation: Articles 1 and 4-11a Consumer Protection Act and Article 155 of the Obligations Code. According to the European Court of Justice the Directive aims at complete harmonisation, therefore preventing member states from keeping or introducing a higher level of consumer protection. Above all, the author critically evaluates the idea of exhaustive regulation brought about by the Directive. The basic effect of the Directive and the case law on the Slovenian law is the prohibition of the application of Article 155 of the Obligations Code, according to which the wronged party is in a much better position than according to the Directive and the measure of its implementation – the Consumer Protection Act. To this extend the European tort law supersedes national law.

Key words: law of obligations, tort law, producer's liability, defective product, damage, complete harmonisation, minimal harmonisation

1. UVOD

Posebna odgovornost proizvajalca za proizvod z napako se je razvila iz potrebe po ustrezni razporeditvi rizika nastanka škode, ki je inherenten sodobni industrijski proizvodnji potrošnih dobrin

. Institut tako imenovane producerske odgovornosti se je v evropskem prostoru uveljavil v drugi polovici prejšnjega stoletja in je danes pomemben del obligacijskega prava, ki pa se je v posameznih pravnih redih izoblikoval različno. Prav različnost ureditev je bila najpomembnejši razlog, da se je harmonizacije tega pravnega področja lotil tudi evropski zakonodajalec. Po več kot dveh desetletjih priprav in razprav je leta 1985 izdal Direktivo 85/374/EGS o odgovornosti za proizvode z napako,¹ ki je (za zdaj) eden temeljnih kamnov evropskega (deliktne)ga odškodninskega prava.

Direktiva je bila sprejeta predvsem kot ukrep tržne integracije, kar izraža tudi njena pravna podlaga v Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti (PES): 100. člen (zdaj 94. člen PES). To se je zgodilo, še preden je z Enotnim evropskim aktom v PES prišel sedanji 95. člen (tretji odstavek) in z Maastrichtsko pogodbo sedanji 153. člen (drugi odstavek). Kot izhaja iz njene preambule (točka 1), ima direktiva naslednje cilje: (1) preprečitev izkrivljanja konkurence na skupnem trgu zaradi različnih ureditev odgovornosti za proizvod v državah članicah, (2) odstranitev ovir za prost pretok blaga, ki so posledica različnih ureditev, ter (3) visoko in usklajeno raven varstva potrošnikov pred škodo, nastalo zaradi napak proizvodov. Direktiva ne vsebuje klavzule o minimalni harmonizaciji, ki jo praviloma vsebujejo direktive s področja zasebnega prava. O implementaciji in razlagi direktive je večkrat odločalo tudi Sodišče ES. Za to razpravo so pomembne predvsem tri sodbe z dne 25. aprila 2002 in ena z dne 10. januarja 2006.² Osrednje vprašanje v teh zadevah je bilo, ali direktiva meri na tako imenovano popolno harmonizacijo in državam članicam pri njeni implementaciji ne dopušča odstopanj, ali pa želi doseči (le) minimalno harmonizacijo in državam članicam dopušča, da v svojih pravnih redih zagotovijo višjo raven varstva potrošnikov (odstopanja navzgor). Pri tem je šlo predvsem za razlago 13. člena Direktive, ki določa, da direktiva »ne vpliva na pravice, ki jih lahko ima oškodovanec na podlagi predpisov o pogodbeni ali nepogodbeni odgovornosti ali na podlagi posebnega sistema odgovornosti, ki obstaja v trenutku izdaje direktive«. Vsem zadevam je bilo skupno vprašanje, ali je na področju, ki ga ureja direktiva, dopustna uporaba nacionalnega prava producerske odgovornosti, po katerem imajo oškodovanci ugodnejši položaj kot po direktivi. Na to vprašanje v teoriji ni bilo enotnega

odgovora.³ Mnogi so menili, da direktiva vzpostavlja le minimalno harmonizacijo, ki sicer od držav članic zahteva določeno minimalno raven varstva, vendar jim dopušča strožje predpise, s katerimi izboljšajo položaj potrošnikov, kar je tudi eden od ciljev Skupnosti.⁴ Vendar je Sodišče ES v omenjenih sodbah državam članicam izrecno prepovedalo, da v interesu varstva potrošnikov odstopajo od režima direktive in vzpostavljajo za potrošnika ugodnejše in za podjetja strožje predpise, kar je utemeljilo z osnovnim ciljem direktive – izenačitvijo pravnega okvira skupnega trga. Direktiva, ki naj bi dosegla popolno harmonizacijo, torej na svojem področju veljave po mnenju Sodišča ES pomeni zaključeno in izčrpano ureditev, ki je za države članice obvezna v obe smeri, in jim prepoveduje tako omilitev kot postrožitev jamstva proizvajalca. Sodišče je torej cilju izenačitve pogojev na skupnem trgu (po sloganu: »Common rules for a common market«)⁵ dalo prednost pred zagotavljanjem visoke ravni varstva potrošnikov.

Ob tem se odpira vrsta zanimivih vprašanj, med drugim, ali in v kolikšni meri je ob zakonodaji, s katero je v pravne rede držav članic prenesena vsebina direktive, sploh dopustna uporaba nacionalnega odškodninskega prava. Pomen tega vprašanja se kaže zlasti v luči dejstva, da direktiva nekaterih ključnih vprašanj producerske odgovornosti ni rešila oziroma jih ni rešila tako, da bi jo bilo mogoče uporabljati avtonomno, to je neodvisno od nacionalnega prava, zaradi česar je uporaba nacionalnega prava v določeni meri neizogibna. Vprašanje je izrazito relevantno tudi za slovensko pravo, kjer obstajata dve različni ureditvi odgovornosti proizvajalca brez jasne razmejitve: ureditev iz 155. člena Obligacijskega zakonika (OZ), ki je naslednik 179. člena Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR), ter ureditev iz 1. ter 4.–11. člena Zakona o varstvu potrošnikov (ZVPot), s katero so bile uresničene zahteve Direktive 85/374/EGS. Prispevek opisuje osnovne značilnosti ureditve odgovornosti proizvajalca po direktivi in njene implementacije v slovensko pravo, podaja kratek oris in komentar odločitev Sodišča ES, predvsem pa poskuša opozoriti na pomen direktive in sodb Sodišča ES za ureditev odgovornosti proizvajalca v slovenskem pravu.

2. ODGOVORNOST PROIZVAJALCA PO DIREKTIVI IN PRENOS DIREKTIVE V ZVPot

2.1. Napaka

Temeljno pravilo direktive je, da proizvajalec, ki da v promet proizvod z napako, odgovarja za škodo, nastalo zaradi napake.

Osrednje merilo pripisljivosti škode proizvajalcu je torej obremenjenost proizvoda z napako, ki jo direktiva v 6. členu (ZVPot, 6. člen) definira kot lastnost, zaradi katere proizvod ne daje varnosti, ki jo je ob upoštevanju vseh okoliščin (vključno s predvidljivo stopnjo nenamenske rabe proizvoda) upravičeno pričakovati.⁶ Proizvajalec odgovarja za kršitev upravičenega in splošnega pričakovanja varnosti, pri tem pa so okoliščine, ki jih je treba posebej upoštevati, primeroma našteje v lit. a-c (1.–3. točka 6. člena ZVPot). Direktiva definira napako z zelo splošnimi pojmi, ki jih morajo konkretizirati nacionalna sodišča, pri tem pa se bržkone ni mogoče izogniti razlikam glede razumevanja in pričakovanja varnosti po državah članicah in s tem določenemu kontraharmonizacijskemu učinku. Kot pojasnjuje direktiva, ne gre za napako proizvoda, če je pozneje dan v promet boljši proizvod, kar nakazuje na to, da mora proizvod dosegati relativno in ne absolutne ravni varnosti.⁷ Pojem proizvoda zajema vsako premično stvar, čeprav je del druge premičnine ali nepremičnine, vključno z električno energijo. Sprva med proizvode niso bili vključeni kmetijski proizvodi in so imele države članice opcijo njihove vključitve, v letu 1999 pa je bilo z Direktivo 1999/34/ES področje uporabe Direktive 85/374/EGS razširjeno na primarne kmetijske proizvode, čemur je botroval politični pritisk ob krizi zaradi bolezni norih krav (BSE).⁸ Nekateri vidiki varnosti proizvodov ureja tudi Direktiva 2001/95/ES o splošni varnosti proizvodov, ki določa, da smejo biti na trgu le varni proizvodi, in v primeru nevarnosti predvideva določene ukrepe, ne pa tudi odškodninskih sankcij.⁹

2.2. Odgovorna oseba

Za škodo zaradi napak odgovarja proizvajalec, ki je v 3. členu, točka 1 Direktive (5. točka 1. člena ZVPot) opredeljen zelo široko, kot proizvajalec dokončnih proizvodov, katerekoli surovine ali sestavnega dela ali vsaka oseba, ki se s svojim imenom, blagovno znamko ali drugim znakom razlikovanja na proizvodu predstavlja kot njegov proizvajalec. To na primer vključuje tudi trgovce, ki uporabljajo svojo blagovno znamko na proizvodih, ki jih prodajajo. Poleg prodajalca po 3. členu, točka 2, odgovarja tudi uvoznik proizvoda v EU (5. in 6. točka 1. člena ZVPot). Subsidiarno, če proizvajalca ni mogoče identificirati, pa odgovarja kot proizvajalec tudi vsak dobavitelj proizvoda, razen če oškodovanca v razumnem roku obvesti o identiteti proizvajalca ali uvoznika oziroma o identiteti osebe, ki mu je dobavila proizvod, kar določa 3. točka 3. člena Direktive (tretji odstavek 4. člena ZVPot).¹⁰

2.3. Narava odgovornosti

Elementi odškodninske odgovornosti, ki jih mora po direktivi dokazati oškodovanec, so: napaka, škoda in vzročna zveza med njima (

4. člen Direktive, 7. člen ZVPot). Ker med njimi ni krivde, govorimo o nekrivdni (objektivni) odgovornosti. Bistvo objektivne odgovornosti proizvajalca za napake je v tem, da je vsa pozornost usmerjena k stanju proizvoda (oziroma napaki), medtem ko je pri subjektivni (krivdni) odgovornosti pozornost usmerjena k ravnanju proizvajalca.¹¹ Objektivna odgovornost proizvajalca za proizvod z napako je temelj režima, ki ga vzpostavlja direktiva, in bistvo »pravične porazdelitve rizika« (2. točka preambule) za nastanek škode, ki spremlja sodobno industrijsko proizvodnjo dobrin. Da je alokacija rizika napak k proizvajalcu pravična in učinkovita, se pojasnjuje v luči proizvajalčeve možnosti, da za riziko, ki ga ne more sam obvladati (preprečiti, odvrniti), kupi zavarovanje in tako razporedi stroške odškodnin majhnemu številu oškodovanih potrošnikov med vse kupce, pri čemer cena zavarovanja povzroči le malenkosten dvig cene proizvoda.¹² Po drugi strani bi odgovornost proizvajalca po krivdnem načelu potrošniku praviloma odvzela možnost odškodnine v primerih, ko proizvajalcu ne bi bilo mogoče dokazati krivde. Sploh pa bi bilo, tudi če ne bi bilo nemogoče, dokazovanje krivde v sporu pogosto povezano z majhno možnostjo potrošnikovega uspeha oziroma s prohibitivno visokimi stroški postopka.

Direktiva v 5. členu določa, da je tedaj, kadar za škodo zaradi proizvoda odgovarja hkrati več oseb, njihova odgovornost solidarna. ZVPot te določbe, očitno izhajajoče iz enakega pravila v splošnem odškodninskem pravu (prvi odstavek 186. člena OZ), ni prevzel.

Prodajalec se lahko od odgovornosti razbremeni, če dokaže katero od razbremenilnih okoliščin iz 7. člena Direktive (10. člen ZVPot).¹³ Ena teh okoliščin je, da proizvoda ni niti izdelal za prodajo ali kakršnokoli obliko distribucije v ekonomske namene niti ga ni izdelal ali distribuiral v okviru svoje poklicne dejavnosti. To na primer pomeni, da oseba, ki kuha za goste na zasebni večerji, ne odgovarja za morebitne napake v hrani, podobno velja za dobrodelne aktivnosti.¹⁴ Slovenija ni uporabila možnosti iz prvega odstavka 15. člena (lit. b) Direktive, po kateri lahko država članica izključi možnost razbremenitve s sklicevanjem na tako imenovani razvojni riziko (development risk defence). Tako se lahko proizvajalec razbremeni odgovornosti, če dokaže, da stanje znanosti in tehnike v času, ko je bil proizvod dan v promet, ni omogočalo odkritja napake (10. člen ZVPot). Razvojni riziko torej nosijo potrošniki. Možnost, ki jo daje direktiva, sta izkoristila Finska in Luksemburg, v manjšem obsegu pa tudi Francija in Španija.¹⁵ Velja pa pripomniti, da je možnost sklicevanja na razvojni riziko pravzaprav v določenem nasprotju z osnovno idejo direktive – objektivno odgovornostjo proizvajalca za stanje proizvoda ne glede na njegovo vednost in ravnanje – in se približuje krivdni odgovornosti, saj se lahko proizvajalec

razbremeniti, če dokaže, da je naredil vse, kar je bilo v njegovi moči (in mu torej ni mogoče očitati krivde).¹⁶ O implementaciji 7. člena (lit. e) Direktive (v pravo Velike Britanije) je že odločalo tudi Sodišče ES.¹⁷

Kot določa prvi odstavek 8. člena Direktive, se odgovornost prodajalca ne more zmanjšati, če škodo povzroči napaka na proizvodu hkrati z ravnanjem tretje osebe. ZVPot te določbe ni prevzel, saj je očitno štel, da zadošča analogna uporaba pravila splošnega odškodninskega prava o oprostitvi (objektivne) odgovornosti za nevarno stvar/dejavnost, ki izhaja iz 153. člena OZ, in po katerem se v primeru, ko ravnanje tretje osebe pripomore k nastanku škode, odgovornost imetnika nevarne stvari (odgovorne osebe) ne zmanjša, temveč tretja oseba odgovarja oškodovancu solidarno z imetnikom, vprašanje razmerja njunih deležev pa se ugotavlja v okviru regresa.¹⁸ Odgovornost proizvajalca pa se lahko ustrezno zmanjša, če je k nastanku škode pripomoglo krivdno ravnanje oškodovanca, drugi odstavek 8. člena Direktive. Tudi te določbe slovenski zakonodajalec, izhajajoč iz ureditve v tretjem odstavku 153. člena OZ, ni zapisal v ZVPot.

V nasprotju z direktivo pa ZVPot v 8. členu določa tudi, kdaj se šteje, da je izdelek dan v promet: ko ga je proizvajalec ne glede na pravni naslov dal na voljo ali v uporabo oziroma ga je odposlal. O tem je odločalo tudi Sodišče ES, njegovo razlago direktive pa moramo seveda upoštevati tudi pri razlagi ZVPot. V zadevi Veedfald (2001) je Sodišče odločilo, da pojem dajanja v promet iz člena 7(a) Direktive vključuje uporabo izdelka z napako pri zagotavljanju specifične medicinske storitve, ki jo sestavlja priprava človeškega organa za presaditev, škoda na organu pa je posledica takšnega pripravljalnega postopka.¹⁹ V zadevi O'Byrne (2006) pa je na splošno opredelilo, da je izdelek dan v promet, ko pride iz postopka izdelave proizvajalca in vstopi v postopek trženja, v katerem je ponujen javnosti, da ga uporabi ali porabi.²⁰

2.4. Škoda

Objektivna odgovornost proizvajalca za škodo, ki nastane zaradi napake proizvoda, ni neomejena. Poleg že omenjenih možnosti razbremenitve jo omejuje tudi pojem pravno priznane škode iz direktive. Proizvajalec namreč ne odgovarja za vsako škodo, ki je posledica napake proizvoda, temveč le za določene posege v tiste pravno varovane dobrine, ki jih varuje direktiva. Direktiva priznava premoženjsko škodo, ki jo povzroči smrt ali telesna poškodba (9. člen lit. a) ter škodo zaradi »poškodbe ali uničenja druge stvari, ki ni sam proizvod z napako« in dosega vrednost 500 ECU (EUR). Nadaljnji pogoj za odgovornost za škodo na stvareh je,

da gre za stvari, ki so ponavadi namenjene za zasebno rabo oziroma porabo in jih je oškodovanec tudi pretežno uporabljal za tak namen (9. člen lit. b). Čeprav se direktiva izrecno ne nanaša zgolj na potrošnike, pa z izključitvijo odgovornosti proizvajalca za škodo na stvareh, ki se uporabljajo za gospodarske namene, omejuje svoje varstvo na zasebno sfero. Poleg tega mora škodo na (drugih) stvareh (za zasebno uporabo), ki je sicer priznana, a ne dosega 500 evrov, nositi oškodovanec sam. Na tem mestu opozarjam na trenutno neustrezno implementacijo te določbe v slovenskem pravu: ZVPot namreč v drugem odstavku 4. člena določa prag odgovornosti za škodo na stvareh v vrednosti 100.000 tolarjev, kar je manj kot 500 evrov. Pravni položaj je torej (rahllo) nagnjen v korist oškodovancev, Slovenija pa v tem delu ne izpolnjuje obveznosti iz direktive. Zato bo treba določbo razlagati tako, da bo v skladu z direktivo, oziroma jo z njo uskladiti.

Direktiva izključuje odgovornost za škodo, ki zaradi napake nastane na samem proizvodu (na primer stroški popravila, nemožnost uporabe proizvoda, manjša vrednost proizvoda itn.). Odgovornost proizvajalca po direktivi se tako nanaša le na posege v interes telesne in (v omejenem obsegu) premoženjske integritete. Odškodnina odpravlja negativne posledice, ki so zaradi napake proizvoda nastale na telesu in zdravju oškodovanca in na drugih njegovih stvareh, medtem ko so oškodovancu za uveljavljanje druge škode, vključno s škodo na samem proizvodu, na voljo druge pravne podlage, zlasti pogodba. Z odškodnino za neskladnost blaga s pogodbo (kršitev pogodbe) lahko stranka (kupec) proti sopogodbenu (prodajalcu) uveljavlja poseg v interes ekvivalence, katerega izraz so tudi jamčevalne sankcije. Z odškodnino za kršitev pogodbe želi pravni red stranki zagotoviti, da v polni meri prejme, kar je upravičeno pričakovala na podlagi pogodbe, in jo s tem v premoženjskem pogledu postaviti v položaj, kot da bi bila pogodba pravilno izpolnjena (kot da napake ne bi bilo). Ta izpolnitveni oziroma pozitivni pogodbeni interes pa je omejen z načelom predvidljivosti (prvi odstavek 243. člena OZ). Velja pa omeniti, da odškodninska odgovornost za kršitev pogodbe vključuje tudi interes integritete (glej odgovornost prodajalca po tretjem odstavku 468. člena OZ, kar nekateri imenujejo tudi odgovornost za refleksno škodo oziroma *damnum extra rem*) in se torej tu varstvo prekriva, oškodovanec pa lahko sam izbere pravno podlago. Direktiva ne določa odgovornosti za nepremoženjsko škodo in to prepušča državam članicam. V slovenskem pravnem redu se nepremoženjska škoda povrne po splošnih pravilih. Direktiva daje državam članicam tudi možnost, da v svojih pravnih redih omejijo celotno odgovornost proizvajalca za škodo zaradi smrti ali telesne poškodbe, ki so jo povzročili enaki predmeti z isto napako (na primer serija štedilnikov z napako) na najmanj 70 milijonov ECU (EUR). Za to možnost, ki so jo uporabile na primer Nemčija, Španija in Portugalska, se Slovenija ni odločila.

Direktiva pa ne določa vseh podrobnosti glede povrnitve škode. To samo po sebi ne pomeni, da so države članice pri določanju

odškodninske odgovornosti popolnoma svobodne, temveč morajo, razen glede nepremoženjske škode, katere povrnitev se ravna izključno po nacionalnem pravu, glede obeh škodnih postavk, ki jih omenja direktiva, zagotoviti »primerno in popolno povrnitev« škode.²¹ Uporaba nacionalnih pravil ne sme ovirati učinkovitosti direktive,²² nacionalna sodišča pa morajo nacionalno pravo, s katerim je implementirana direktiva, razlagati v luči besedila in namena direktive.²³

2.5. Časovni okviri prodajalčeve odgovornosti

Direktiva v prvem odstavku 10. člena določa triletni zastaralni rok za uveljavljanje odškodninskih zahtevkov na podlagi direktive, ki teče od dne, ko oškodovanec izve ali bi moral izvedeti za škodo, napako in identiteto proizvajalca. Te določbe slovenski zakonodajalec ni prevzel, saj je očitno menil, da zadošča norma splošnega odškodninskega prava o triletnem zastaralnem roku iz prvega odstavka 352. člena OZ. Vendar pa obstaja razlika: po OZ rok teče od dne, ko oškodovanec izve za škodo in povzročitelja, po direktivi pa od dne, ko je izvedel ali bi moral izvedeti za škodo, napako in proizvajalca. Poleg tega, da je začetek teka roka po direktivi vezan na vednost o dodatni okoliščini (napaki), ni merodajna le oškodovančeva pozitivna vednost, temveč tudi krivdna nevednost. Zastaranje lahko torej po direktivi načeloma nastopi prej kot po OZ, v tej točki pa Slovenija ni izpolnila svojih obveznosti in ravnotežje interesov, ki ga je vzpostavila direktiva, malenkostno nagnila v prid proizvajalcev. Zato bo treba določbo prvega odstavka 352. člena OZ v primerih, ki jih ureja direktiva, razlagati v luči direktive.

Direktiva pa proizvajalčeve odgovornosti ne omejuje le z zastaralnim rokom za uveljavljanje zahtevkov, ampak tudi z rokom proizvajalčeve odgovornosti: po 11. členu odgovornost proizvajalca preneha s potekom 10 let, odkar je bil (konkretni) proizvod, ki je povzročil škodo, dan v promet. Če se v tem času začne sodni postopek, se tek roka pretrga. ZVPot je v 9. členu določil 10-letno omejitev odgovornosti proizvajalca, ne pa tudi možnosti pretrganja teka roka. Tudi tu bo potrebna konsistentna razlaga.

3. ODLOČBE SODIŠČA ES

V zadevi González Sánchez proti Medicina Asturiana (C-183/00)²⁴ je šlo za zahtevek za povrnitev škode zaradi okužbe s hepatitisom

C, do katere naj bi prišlo pri transfuziji krvi. V španskem pravu je bilo področje producerske odgovornosti urejeno v dveh zakonih. Zakon o varstvu potrošnikov iz leta 1984 določa objektivno odgovornost za škodo, ki nastane z uporabo stvari, proizvodov ali storitve.²⁵ Ob pristopu Španije k ES je bil v letu 1994 sprejet še Zakon o civilni odgovornosti za škodo zaradi proizvodov z napako,²⁶ s katerim je bila v špansko pravo prenesena Direktiva 85/374/ES. Gospa González Sánchez se je sklicevala na zakon iz leta 1984, po katerem je pravni položaj oškodovancev ugodnejši kot po direktivi. Špansko sodišče je Sodišču ES poslalo v predhodno odločanje vprašanje, ali naj se 13. člen Direktive razlaga tako, da je mogoče kot posledico implementacije direktive v pravo države članice izključiti ali omejiti pravice, ki so jih imeli potrošniki po pravu države članice. Sodišče je presodilo, da direktiva na področju svoje veljave vzpostavlja popolno harmonizacijo. To pomeni, da imajo države članice diskrecijski maneverski prostor le, če in kolikor ga dopušča sama direktiva in izhaja iz njenega besedila, namena in strukture. Po mnenju Sodišča 13. člen državam članicam ne dopušča, da bi po implementaciji direktive obdržale »splošni sistem odgovornosti za proizvod, ki se razlikuje od tistega, ki ga predvideva direktiva.«²⁷ Sodišče ES pa 13. člen razlaga tako, da sistem pravil, ki ga predvideva direktiva in ki po 4. členu omogoča oškodovancu povrnitev škode, če dokaže škodo, napako in vzročno zvezo med njima, ne izključuje uporabe »drugih sistemov pogodbene ali nepogodbene odgovornosti, ki temeljijo na drugi podlagi, na primer krivdi ali odgovornosti za skrite napake.«²⁸ Poseben sistem odgovornosti, ki obstaja v trenutku uradne seznanitve s to direktivo« (prav tako iz 13. člena), pa pomeni specifičen sistem odgovornosti, ki je omejen na določen sektor proizvodnje, s čimer je bila ob nastajanju direktive kompromisno priznana ohranitev sistema odgovornosti za zdravila po nemškem pravu (Arzneimittelgesetz). Teorija utemeljeno graja nedoločena merila razmejitve, ki jih uporablja Sodišče ES, in se sprašuje o njeni utemeljenosti.²⁹

Tudi v drugih dveh sodbah z istega dne je Sodišče o obsegu harmonizacije po direktivi in razlagi njenega 13. člena odločilo na enak način, v skladu s pojmovanjem direktive kot sredstva izenačitve tržnih pogojev. V zadevi Komisija proti Franciji (C-52/00),³⁰ kjer je šlo za tožbo po 226. členu PES zaradi neizpolnitve obveznosti države članice, je Sodišče presodilo, da Francija ni izpolnila svoje obveznosti implementacije direktive, saj (1) po členu 1386-7 Code civil proizvajalec odgovarja za škodo zaradi napake brez omejitve 500 evrov, s čimer je kršen člen 9(b) Direktive; (2) po členu 1386-7 Code civil dobavitelj v vseh primerih odgovarja enako kot proizvajalec, s čimer je kršen člen 3 (3) Direktive; in (3) mora po členu 1386-12 Code civil proizvajalec dokazati, da je izvedel primerne ukrepe za odvrnitev posledic proizvoda z napako, da se lahko sklicuje na razbremenilne razloge iz člena 7(d) in (e) Direktive, s čimer je kršen njen 7. člen. Francija je posledično spremenila svojo zakonodajo, vendar je Sodišče ES s sodbo z dne 14. marca 2006 v zadevi Komisija proti Franciji (C-177/04) ugotovilo, da Francija še vedno ni odpravila kršitve člena 3 (3) Direktive, saj po njeni zakonodaji dobavitelj še

odgovarja enako kot proizvajalec, čeprav je dobavitelj oškodovanca v razumnem roku obvestil o tem, kdo mu je dobavil proizvod. Zato je bila Franciji naložena dnevna denarna kazen do odprave pomanjkljivosti.³¹ V zadevi Komisija proti Grčiji (C-154/00),³² kjer je šlo prav tako za postopek po 226. členu PES, pa je Sodišče ugotovilo, da Grčija, s tem ko v nacionalno pravo ni vgradila določbe člena 9 (b) Direktive o pragu odgovornosti za škodo v višini 500 evrov in je torej določala objektivno odgovornost proizvajalca tudi za škodo, ki ni dosegala 500 evrov, ni izpolnila svojih obveznosti iz tega člena direktive.

Takšno stališče je Sodišče ES potrdilo tudi v poznejši sodni praksi. V sodbi z dne 10. 1. 2006 v zadevi Skov (C-402/03)³³ je šlo za povrnitev škode, nastale zaradi okužbe s salmonelo ob zaužitju jajc, ki jih je prodala ena družba, proizvedla pa druga. Oškodovanca sta tožila prodajalca, ta pa proizvajalca. Dansko sodišče je oba spoznalo za odgovorna po danski zakonodaji, s katero je bila implementirana direktiva, hkrati pa je bilo potrjeno tudi prejšnje dansko pravo glede odgovornosti dobaviteljev. V pritožbi sta se proizvajalec in dobavitelj sklicevala na to, da je predpis danskega prava, na podlagi katerega sta bila obsojena, v nasprotju z direktivo, pritožbeno sodišče pa je Sodišču ES poslalo vrsto vprašanj v predhodno odločanje. Ključne dileme so se nanašale na vprašanje, ali direktiva preprečuje Danski ohraniti objektivno odgovornost dobaviteljev oškodovancem v primerih, ko po direktivi odgovarjajo proizvajalci (nekako kot solidarno poroštvo). Sodišče je odločilo, da je dansko pravo, po katerem dobavitelj objektivno odgovarja oškodovancu, kadar odgovarja proizvajalec, v nasprotju s tretjim odstavkom 3. člena Direktive, po katerem dobavitelj odgovarja le subsidiarno, če proizvajalca ni mogoče identificirati.³⁴ V skladu z načelom popolne harmonizacije je torej krog odgovornih oseb (in okoliščine njihove odgovornosti) v direktivi izčrpno urejen in ga države članice ne smejo razširiti. Sodišče ES je v tej zadevi tudi ponovilo svoje stališče do 13. člena Direktive, po kateri naj bi ta člen ne izključeval uporabe »drugih sistemov pogodbene ali nepogodbene odgovornosti, ki temeljijo na drugi podlagi, na primer krivdi ali odgovornosti za skrite napake«. Sodišče je kot dopustno »drugo podlago« prepoznalo pravilo danskega prava, po katerem dobavitelj neomejeno odgovarja oškodovancu, če proizvajalec odgovarja krivdno.³⁵ Drug sistem odškodninske odgovornosti za napake proizvoda je torej dopusten, če odgovornost ni objektivna, temveč krivdna.

Sodišče ES v omenjenih sodbah večkrat poudarja cilje direktive, ki izhajajo že iz njene preambule: preprečevanje izkrivljanja konkurence in zagotovitev prostega pretoka blaga ter varstvo potrošnika pred poškodbami zdravja in lastnine. Ti cilji nimajo skupnega imenovalca, saj lahko odstopanje nacionalnih pravnih redov »navzgor« (v smislu višje ravni varstva) ohromi učinek tržne harmonizacije. Če sledimo argumentaciji Sodišča ES, tako glede kompetenčne podlage direktive v PES kot glede argumentov, ki izhajajo iz same direktive, je opredelitev za popolno harmonizacijo

razumljiva. Vendar pa obstajajo tudi pomisleki. Direktiva namreč vsebuje vrsto praznin in napotitev na pravo držav članic, zato težko govorimo o popolni in zaključeni ureditvi, ki je izhodišče odločb Sodišča ES. Poleg tega daje direktiva državam članicam opcije za izvedbo določenih ukrepov. Te možnosti, ki so rezultat političnih kompromisov ob sprejemanju direktive, lahko povzročijo različnost ureditev in s tem kontraharmonizacijski učinek. Še pomembnejše pa je, da direktiva vrste ključnih pojmov ne opredeli oziroma jih ne opredeli dovolj natančno, da bi bila mogoča njihova avtonomna, od prava držav članic neodvisna uporaba. Tako sta le s splošnimi pojmi definirana pojma »napaka« in »škoda«, pojma vzročne zveze in »dajanja v promet«³⁶ pa sta v direktivi zgolj omenjena. Praznine obstajajo tudi glede področja uporabe direktive: državam članicam je prepuščena ureditev povrnitve nepremoženjske škode (9. člen), zadržanja in pretrganja zastaranja (drugi odstavek 10. člena) ter notranjih regresnih razmerij med solidarnimi dolžniki (prvi odstavek 8. člena). Dejstvo, da povrnitev nepremoženjske škode ni harmonizirana, postavlja pod vprašaj možnost doseganja cilja preprečevanja izkrivljanja konkurence, ki je osnovna ideja direktive in s katerim Sodišče ES utemeljuje prepoved višje ravni varstva potrošnikov v nacionalnih pravnih redih. Poleg tega direktiva ne določa podrobnosti povrnitve škode, zlasti ne odgovarja na vprašanje o oddaljenosti (neposrednosti) škode. Tako je odprto, ali proizvajalec odgovarja tudi za škodo, ki ni nastala neposredno s fizično poškodbo telesa, zdravja ali stvari, na primer za izgubljeni dobiček. Direktiva tudi ne vsebuje določb o dokaznih standardih in zavarovanju dokazov. Ker načela deliktne odgovornosti v pravu EU niso razvita v takšni meri, da bi jih bilo mogoče uporabljati za zapolnitev omenjenih praznin, je uporaba nacionalnega prava edina realna možnost.³⁷ Tako so nekateri ključni elementi odgovornosti prepuščeni nacionalnemu pravu, kar seveda ni v skladu s tezo o zaključeni ureditvi, ki jo zastopa Sodišče ES. Direktiva torej v resnici sploh ne more doseči popolne harmonizacije ali drugače: harmonizacijska realnost ne dosega harmonizacijskih želja. Ne glede na to pa so države članice zavezane slediti sodni praksi Sodišča ES.³⁸

4. POMEN DIREKTIVE IN ODLOČB SODIŠČA ES ZA SLOVENSKO ODŠKODNINSKO PRAVO

Direktiva kot pravni vir EU je naslovljena na države članice in v horizontalnem razmerju (med državljani) neposredno nima učinka ter tudi nima prednosti pred implementacijskimi predpisi države članice, v našem primeru ZVPot (1. in 4.–11. a člen). Vendar pa načelo konsistentne razlage zahteva takšno razlago ZVPot, da se v največji mogoči meri uresničuje vsebina direktive. Če pred sodiščem države članice nastane dvom o tem, kako razlagati direktivo, ima to sodišče po 234. členu PES možnost predložiti vprašanje Sodišču ES v predhodno odločanje,

zadnjeinstančno sodišče (zoper odločbo katerega ni rednega pravnega sredstva) pa ima v tem primeru dolžnost predložitve. Seveda pa ima posameznik na voljo tožbo proti državi članici, če mu je zaradi neimplementacije,³⁹ pomanjkljive⁴⁰ ali prepozne⁴¹ implementacije nastala škoda.

V zvezi s pomenom direktive in sodne prakse Sodišča ES za slovensko odškodninsko pravo je relevantno predvsem vprašanje konkurence med implementacijskim predpisom (ZVPot) ter siceršnjimi določbami o odškodninski odgovornosti v slovenskem pravu (OZ). Izhodiščno pravilo je, da so na področju uporabe direktive nacionalni predpisi mogoči le kot izjeme po 13. členu Direktive. Kot je bilo že povedano, direktiva tudi znotraj svojega območja uporabe ne ureja vseh vprašanj v zvezi z odgovornostjo, zato se določeni meri uporabi nacionalnega prava ni mogoče izogniti. Učinek direktive pa v skladu z načelom popolne harmonizacije sega tudi čez meje njenega področja uporabe in prepoveduje državam članicam ogrožanje ciljev direktive.

Kakšno je torej razmerje med ureditvijo odgovornosti proizvajalca v ZVPot in OZ? Ureditev iz 155. člena OZ (179. člen ZOR), ki jo sicer glede na čas njenega nastanka (1978) lahko ocenimo za razmeroma napredno, je zelo skopa in sodni praksi prepušča v reševanje (skoraj) vsa ključna vprašanja, odgovornost proizvajalca za proizvod z napako pa obravnava v okviru splošnih pravil (objektivne) odškodninske odgovornosti in ne kot poseben in zaokrožen odškodninskopravni institut.⁴² Že na prvi pogled je ureditev do oškodovancev precej ugodnejša od direktive in ZVPot: odgovornost proizvajalca za škodo na stvareh ni omejena s pragom 500 evrov in ni pogojena z zasebno uporabo stvari, odgovornost za škodo na samem proizvodu pa ni izključena. Poleg tega oškodovancu tudi ni treba dokazovati vzročne zveze, temveč le napako in škodo, saj naše odškodninsko pravo v primeru objektivne odgovornosti vzpostavlja (izpodbitno) domnevo vzročnosti (149. člen OZ).

Slovenski zakonodajalec ob implementaciji direktive v letu 2002 (ZVPot-A)⁴³ ni razmejil med ureditvijo iz 1. in 4.–11. a člena ZVPot ter ureditvijo iz 155. člena OZ. V desetem odstavku 1. člena ZVPot je zgolj določil, da »pravice, ki potrošniku pripadajo po tem zakonu, ne posegajo v njegove pravice, ki jih ima po splošnih predpisih o obligacijskih razmerjih«. Poglavje o odgovornosti proizvajalca se ne nanaša samo na potrošnike, temveč na vse oškodovance (11. a člen ZVPot). To bi pomenilo, da bi se lahko oškodovanci svobodno odločali, ali bodo uveljavljali odškodnino po ZVPot ali OZ. Ker je ureditev po ZVPot (direktivi) do oškodovancev strožja, se bodo praviloma odločali za OZ, ureditev v ZVPot pa v tem primeru pravzaprav ne bi imela smisla. Takšen pravni položaj je seveda v nasprotju z direktivo, ravnanje slovenskega zakonodajalca pa lahko glede na različnost obeh ureditev in čas sprejemanja OZ (2001) in ZVPot-A (2002) ocenimo

kritično. Po temeljnih načelih za zakonske kolizije bi bilo dilemo mogoče reševati z uporabo načela *lex specialis derogat legi generali* oziroma tudi *lex posterior derogat legi priori*. Vendar pa se problem v sodni praksi očitno sploh ni izpostavil,⁴⁴ teorija pa meni, da je mogoč soobstoj obeh ureditev, pri čemer določbe ZVPot »podpirajo ali omogočajo preciziranje interpretacije 155. člena OZ«. ⁴⁵

Direktiva v 13. členu določa, da ureditev po direktivi ne vpliva na pravice, ki jih lahko ima oškodovanec po nacionalnih predpisih o pogodbeni ali nepogodbeni odgovornosti ali pa na podlagi posebnega sistema odgovornosti, ki je obstajal v času izdaje direktive. Po razlagi Sodišča ES ta člen državam članicam ne dopušča, da bi obdržale splošen sistem odgovornosti za proizvod, ki bi se razlikoval od tistega po direktivi (ZVPot), za katerega je značilna objektivna odgovornost (povrnitev škode, če oškodovanec dokaže napako, škodo in vzročno zvezo). Dopustna pa je uporaba »drugih sistemov pogodbene ali nepogodbene odgovornosti, ki temeljijo na drugi podlagi, na primer na krivdi ali skritih napakah. Dopustna je tudi uporaba posebnih sistemov odgovornosti, omejenih na določene sektorje proizvodnje, ki so obstajali v času izdaje direktive. Kot je bilo že povedano, želi direktiva vzpostaviti celovito in uravnoteženo razmerje med interesi proizvajalcev in potrošnikov, ki ga države članice ne smejo same spreminjati. Zato je Sodišče ES odločilo, da so nacionalni predpisi, ki režim objektivne odškodninske odgovornosti po direktivi (odgovornost za škodo, če oškodovanec dokaže napako, škodo in vzročno zvezo med njima) širijo čez meje, ki jih postavlja direktiva, in s tem izboljšujejo položaj potrošnikov, z njo v neskladju.

Direktiva svojega področja uporabe neposredno ne opredeli, lahko pa ga povzamemo iz njene vsebine: uporabljata se za odgovornost proizvajalca, EU-uvoznika, v nekaterih primerih pa tudi dobavitelja za škodo na telesu in škodo na stvareh za zasebno uporabo, ki presega 500 evrov, nastala pa je kot posledica napake v promet danega proizvoda. Zato moramo v luči obravnavane sodne prakse Sodišča ES ugotoviti, do kam seže učinek direktive. Odgovoriti je treba (vsaj) na vprašanje, ali je dopustno uporabljati 155. člen OZ za povrnitev škode na stvareh do višine 500 evrov in za povrnitev škode na stvareh, ki se uporabljajo gospodarsko.

Kot izhaja iz odločb Sodišča v postopkih proti Franciji (C-52/00) in Grčiji (C-154/00), je prag 500 evrov za odgovornost za škodo rezultat kompleksnega tehtanja interesov, ki vključujejo preprečevanje izkrivljanja konkurence, olajševanje prostega pretoka blaga, varstvo potrošnikov in urejenost pravnega sistema. Prag 500 evrov ne pomeni, da mora škodo, ki ga ne dosega, nositi potrošnik, ampak da mora njeno povrnitev zahtevati na drugi pravni podlagi (pogodbi, krivdi), ne v okviru objektivne odgovornosti za proizvod.⁴⁶ Uporaba prvega odstavka 155. člena

OZ za primere, ko škoda na stvareh ne dosega 500 evrov, je izključena, saj bi (vsaj po mnenju Sodišča ES) lahko povzročila izkrivljanje konkurence, ker bi proizvajalci slovenskim potrošnikom odgovarjali strože. Seveda pa je povrnitev te škode mogoče zahtevati od prodajalca na podlagi krivde ali prodajne pogodbe – pri slednji po tretjem odstavku 468. člena OZ prodajalec v primeru stvarne napake odgovarja tudi za »škodo na drugih stvareh«, seveda brez omejitve na (najmanj) 500 evrov.

Sodna praksa Sodišča ES daje manj opore pri vprašanju škode na stvareh, ki se ne uporabljajo v zasebne namene. Glede na argument izkrivljanja konkurence, ki ga uporablja Sodišče, pa je precej verjetno, da bi tudi odgovornost za škodo na stvareh za gospodarsko uporabo veljala za neskladno z direktivo, oškodovanci pa bi bili napoteni na drugo pravno podlago, predvsem na pogodbeno odgovornost.

Direktiva tudi ne daje neposrednega odgovora na pomembno vprašanje, ali proizvajalec odgovarja tudi za škodo, ki ni nastala neposredno s fizično poškodbo telesa, zdravja ali stvari, ampak kot njihova posledica, kar imenujemo tudi čista premoženjska škoda.⁴⁷ Za tako škodo gre, kadar napaka proizvoda povzroči izgubo pričakovanega dobička. Proizvodi z napako imajo posebej velik škodni potencial, če se uporabljajo na gospodarskem področju in na primer povzročijo izpad obratovanja. Teorija večinoma meni, da proizvajalčeva deliktna odgovornost načeloma ne vključuje izgubljenega dobička in da je glede povrnitve te škode primernejša pogodbeni odgovornost, kar se utemeljuje s tem, da proizvajalec praviloma nima vpliva na to, kje se bo proizvod uporabljal, in s tem možnosti predvidevanja in odvrnitve rizika.⁴⁸ To odgovornost je primerneje prepustiti pogodbenim razmerjem, kjer stranke avtonomno porazdelijo rizike, odgovornost ene stranke pa je načeloma omejena na predvidljivo škodo (243. člen OZ). Vendarle pa ne smemo pozabiti, da direktiva sicer omejuje svoje varstvo na določene interese – integriteto življenja in zdravja ter fizično celovitost stvari za zasebno uporabo – glede obsega njihovega odškodninskega varstva pa ne določa omejitev in jih torej varuje celovito, vključno z vsemi škodnimi posledicami.⁴⁹

Glede na to, da je po razlagi Sodišča ES bistveni opredelilni element režima direktive njena objektivna odgovornost in da so dopustni sistemi odgovornosti, ki temeljijo na krivdi, se postavlja vprašanje, ali bi bila ob ZVPot morda dopustna uporaba drugega odstavka 155. člena OZ. Po tem odstavku proizvajalec (poleg odgovornosti za napake po prvem odstavku) odgovarja za nevarne lastnosti stvari, če ni storil vsega, kar je potrebno, da škodo, ki jo je mogel pričakovati, prepreči z opozorilom, varno embalažo ali kakšnim drugim ustreznim ukrepom. Ne glede na umestitev določbe v poglavje o objektivni odgovornosti bi bilo mogoče zagovarjati argument, da gre pravzaprav za subjektivno (krivdno)

odgovornost, saj proizvajalčeva odgovornost temelji na očitku, da ni storil vsega, kar bi moral, da bi preprečil škodo, ki jo je lahko predvidel. Proizvajalec torej ni ravnal, kot bi bil v skladu z dolžno skrbnostjo moral.⁵⁰ Če štejemo odgovornost po drugem odstavku 155. člena OZ za krivdno odgovornost, bi bila uporaba določbe z vidika skladnosti z direktivo dopustna, tudi v primerih škode na stvareh, ki ne dosega 500 evrov, ter škode na stvareh za gospodarsko uporabo.

5. NAMESTO SKLEPA

Ob vseh opisanih dilemah pa v slovenskem pravu bode v oči nekaj drugega: vse od implementacije direktive (ZVPot-A) v letu 2002 je v javno dostopnih bazah podatkov (Ius-info) zabeležena le ena sama (!) sodna odločba (višjega sodišča) na podlagi 4.–11. a člena ZVPot. Tudi število odločb na podlagi 155. člena OZ je minimalno. Tega dejstva bržkone ne moremo razlagati s tem, da na slovenskem trgu škoda kot posledica proizvodov z napako ne nastaja. Verjetno se sicer tu in tam proizvajalci v lastnem interesu poravnajo z oškodovanci, vendar s tem odsotnosti sodne prakse gotovo ni mogoče razložiti. Zakaj sploh imamo zakone, če jih ne uporabljamo?

LITERATURA

Arbour, Marie-Eve: Compensation for Damage Caused by Defective Drugs: European Private Law between Safety Requirements and Free-Market Values, *European Law Journal*, Vol. 10 (2004), No. 1, strani 87–101

Cigoj, Stojan: Komentar obligacijskih razmerij, Uradni list, Ljubljana 1980–1984

Juhart, Miha/Plavšak, Nina (ur.): OZ s komentarjem I, GV Založba, Ljubljana 2003

Karlovšek, Marija: Odgovornost za proizvod po zakonodaji nekaterih članic EGS, direktivi EGS in pri nas, *Pravnik*, št.

6-8/1992, strani 225–244

Rebman, Kurt/Säcker, Franz Jürgen/Rixecker, Roland (ur.): Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 5, Schuldrecht Besonderer Teil, §§ 705-853, 4. izd., München, C. H. Beck, 2004

Schaub, Renate: Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung, ZEuP 2003, strani 562–589

Schlechtriem, Peter: Grenzbereiche der Produkthaftung, ZEuS 2002, strani 15–25

Sekolec, Jernej: Odgovornost proizvajalca stvari z napako, Center za samoupravno normativno dejavnost, Ljubljana 1981

Strnad, Igor: Novejši razvoj odškodninske odgovornosti – odgovornost za izdelek, Podjetje in delo, št. 6/1999, stran 1280

Strnad, Igor: O nekaterih problemih odškodninske odgovornosti proizvajalca zdravil z napako, Podjetje in delo, št. 2/2001, stran 192

Trstenjak, Verica/Knez, Rajko/Možina, Damjan: Evropsko pravo varstva potrošnikov, GV Založba, Ljubljana 2005

Trstenjak, Verica: Odgovornost države zaradi kršitve prava EU in odgovornost EU, Podjetje in delo, št. 6-7/2003, strani 1076–1091

Weatherill, Stephen: EU Consumer Law and Policy, Cheltenham, Edgar Elgar Publishing, 2005

Damjan MOŽINA, doktor pravnih znanosti, docent na Pravni fakulteti v Ljubljani.

1 Direktiva Sveta z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (UL, št. L 210 z dne 8. 7. 1985).

2 Glej: Sodišče ES, sodbe z dne 25. 4. 2002: zadeva C-52/00 (Komisija proti Franciji), Recueil 2002, I-3856; zadeva C-154/00 (Komisija proti Grčiji), Recueil 2002, I-3887; zadeva C-183/00 (González Sánchez v. Medicina Asturiana), Recueil I-3905, sodba z dne 10. 1. 2006 v zadevi Skov (C-402/03), Recueil, I-199.

3 Glej seznam literature pri: Schaub, Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung, ZEuP 2003, 563 (opomba št. 11).

4 Wagner, v: Münchener Kommentar zum BGB (4. izdaja), 5. zvezek, Einl ProdHaftG, r. št. 3, stran 2352.

5 Weatherill, EC consumer law and policy, stran 144.

6 Iz slovenskega prevoda direktive (»varnost proizvoda ni takšna, kot jo lahko oseba ... upravičeno pričakuje«) bi lahko izhajalo, da je odločilno subjektivno pričakovanje varnosti konkretnega oškodovanca, vendar pa iz drugih jezikovnih različic direktive, predvsem pa iz 6. točke njene preambule nedvoumno izhaja, da je merodajno splošno pričakovanje varnosti širše javnosti. Ob tem pripominjam, da formulacija iz ZVPot (»... varnost ni takšna, kot jo lahko potrošnik upravičeno pričakuje«) ni najboljša, saj direktiva ni usmerjena zgolj proti potrošnikom, zato (kljub 11.2a členu ZVPot) ni nobenega razloga, da bi moralo biti pričakovanje varnosti vezano na osebe z lastnostjo potrošnikov.

7 Weatherill, EC consumer law and policy, stran 139.

8 Direktiva 1999/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 1999 o spremembi Direktive Sveta 85/374/EGS o prilagajanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (UL, št. L 141 z dne 4. 6. 1999). Kot pravi 5. točka preambule direktive 1999/34/ES, naj bi vključitev kmetijskih proizvodov ponovno vzpostavila zaupanje potrošnikov v varnost kmetijskih proizvodov.

9 Direktiva 2001/95/ES z dne 3. decembra 2001 o splošni varnosti proizvodov, Uradni list EU L 11 z dne 15. 1. 2002. Slovenija je to direktivo implementirala z Zakonom o splošni varnosti proizvodov (ZSVP-1), Uradni list RS 101/2003 z dne 21. 10. 2003. Več: Knez, v: Trstenjak/Knez/Možina, Evropsko pravo varstva potrošnikov, stran 63 in naslednje.

10 O odgovornosti dobavitelja glej sodbo Sodišča ES z dne 10. 1. 2006 v zadevi Skov in drugi (C-402/03).

11 Weatherill, EC consumer law and policy, stran 139.

12 Weatherill, EC consumer law and policy, stran 136.

13 Proizvajalec ni odgovoren za škodo, če dokaže: (a) da proizvoda ni dal v promet; ali (b) da je ob upoštevanju vseh okoliščin verjetno, da napaka, ki je povzročila škodo, ni obstajala v času, ko je bil proizvod dan v promet, ali da je ta napaka nastala pozneje; ali (c) da proizvoda ni niti izdelal za prodajo ali kakršnokoli obliko distribucije v ekonomske namene, niti ga ni izdelal ali distribuiral v okviru svoje poklicne dejavnosti; ali (d) da je napaka posledica skladnosti proizvoda s prisilnimi predpisi; (e) da raven znanosti in tehničnega napredka v času, ko je dal proizvod v promet, ni bila takšna, da bi bilo mogoče napako na proizvodu odkriti; ali (f) v primeru proizvajalca sestavnega dela, da je napaka nastala zaradi konstrukcije proizvoda, v katerega je bil sestavni del vgrajen, ali da je napaka nastala zaradi navodil proizvajalca proizvoda.

14 Weatherill, EC consumer law and policy, stran 138.

15 Glej (drugo) Poročilo Komisije o uporabi Direktive 86/374 z dne 31. 1. 2001, KOM (2000) 893. Glej tudi poročilo o ekonomskem učinku ugovora razvojnega rizika, ki ga je Komisija naročila pri Fondazione Roselli, na:

http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/goods/docs/liability/2004-06-dev-risk-clause-study_en.pdf.

16 Proizvajalec ima tudi po tem, ko da proizvod v promet, določene obveznosti v zvezi z varnostjo proizvodov. Spremljati mora uporabo svojega proizvoda in o morebitnem nastanku nevarnosti informirati potrošnike in pristojne organe. Glede na okoliščine mora sodelovati tudi pri morebitnem umiku proizvoda s trga. Takšne obveznosti mu nalaga Zakon o splošni varnosti proizvodov (ZSVP-1).

17 Sodišče ES, sodba z dne 29. 5. 1997 (Komisija v. Združeno kraljestvo), Recueil 1997,

I-02649. Glej komentar pri: Weatherill, EC consumer law and policy, stran 140.

18 Glej: Jadek-Pensa, v: Juhart/Plavšak (ur.), OZ s komentarjem I, stran 871.

19 Glej opombo št. 36.

20 Prav tam.

21 Sodišče ES, sodba z dne 10. 5. 2001 v zadevi Veedfald (C-203/99), Recueil, I-3569, r. št. 23–29.

22 Sodišče ES, sodba z dne 15. 5. 1990 v zadevi Hagen (C-365/88), Recueil 1990, I-1845, r. št. 20.

23 Sodišče ES, sodba z dne 10. 4. 1984 v zadevi Von Colson and Kamann (C-14/83). Recueil 1984, 891, r. št. 26.

24 Glej opombo št. 2.

25 Zakon št. 26Šo]/84 (Boletín Oficial del Estado No 176 z dne 24. 7. 1984).

26 Zakon št. 22/94 (Boletín Oficial del Estado No 161 z dne 7. 7. 1994).

27 Točka 30 sodbe.

28 Točka 31 sodbe.

29 Schaub, Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung, ZEuP 2003, stran 576 in naslednje.

30 Glej opombo št. 2. Glej tudi sodbo Sodišča ES z dne 14. 3. 2006 (C-177/04), s katero je Sodišče ponovno obsodilo Francijo zaradi neizpolnjevanja obveznosti po sodbi v zadevi C-52/00.

31 Denarna kazen znaša 31.650 evrov na dan do polne izvršitve sodbe v zadevi C-52/00.

32 Glej opombo št. 2.

33 Prav tam.

34 Glej točke 31–45 sodbe.

35 Glej točke 46–48 sodbe.

36 O pojmu dajanja v promet glej: Sodišče ES, sodba z dne 9. 2. 2006 v zadevi Declan O'Byrne (C-127/04), ter sodba z dne 10. 5. 2001 v zadevi Veedfald (C-203/99), Recueil, I-3569.

37 Schaub, Abschied vom nationalen Produkthaftungsrecht? Anspruch und Wirklichkeit der EG-Produkthaftung, ZEuP 2003, stran 574.

38 Sodišče ES v zadevi Komisija proti Franciji (C-52/00) v točki 28 sodbe razloži, da sicer obstaja možnost sodnega varstva zaradi nezakonitosti ukrepov Skupnosti po 230. in 232. členu PES, da pa se država članica v postopku, kjer se ji očita neizpolnitev obveznosti implementacije odločbe oziroma direktive, ne more sklicevati na nezakonitost te odločbe oziroma direktive (zadeva C-74/91, Komisija proti Nemčiji, 1992, Recueil I-5437, št. 10).

39 Glej sodbo Sodišča ES z dne 19. 11. 1991 v zadevi Francovich (C-6/90, C-9/90).

40 Glej sodbo Sodišča ES z dne 26. 3. 1996 v zadevi British Telecom (C-392/93) ter sodbo Sodišča ES z dne 17. 10. 1996 v zadevi Denkvit (C-283/94, C-291/94, C-292/94).

41 Glej sodbo Sodišča ES z dne 8. 10. 1996 v zadevi Dillenkofer (C-178/94, C-179/94, C-188/94 do C-190/94).

42 Sekolec, Odgovornost proizvajalca stvari z napako, stran 85;

Karlovsšek, Odgovornost za proizvod po zakonodaji EGS, direktivi EGS in pri nas, Pravnik, št. 6-8/1992, stran 241 in naslednje.

43 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu potrošnikov, Uradni list RS, št. 110/2002.

44 Glej sodbo Višjega sodišča v Ljubljani z dne 13. 4. 2005 v zadevi II Cp 1106/2004.

45 Grilc, v: Juhart/Plavšak (ur.), OZ s komentarjem I, stran 891 in naslednje.

46 Glej točke 29–34 sodbe sodišča v zadevi Komisija proti Franciji (C-52/00), opomba št. 2.

47 Glej Sekolec, Odgovornost proizvajalca stvari z napako, strani 63–67.

48 Schlechtriem, Grenzbereiche der Produkthaftung, ZEuS 2002, 18; Sekolec, Odgovornost proizvajalca stvari z napako, stran 66.

49 Wagner, v: Münchener Kommentar zum BGB (4. izdaja), 5. zvezek, Einl. ProdHaftG, r. št. 10, stran 2355.

50 Podobno: Sekolec, Odgovornost proizvajalca stvari z napako, stran 45.